

Aanpak van pesten op school

1. Positionering

Pesten is geen probleem dat zich gemakkelijk laat oplossen.

Pesten speelt zich vaak in het verborgene af en dat alleen al maakt het moeilijk om er greep op te krijgen.

De meeste leerlingen zijn op de hoogte van het pesten, maar niemand durft er met buitenstaanders over te praten. Dit wordt ook wel het mechanisme van “samenzwering om te zwijgen” genoemd.

Men gaat ervan uit dat de gepeste anders is in de groep.

Onderwijzen vergt veel inzet, geduld en incasseringsvermogen. Het gaat nu eenmaal niet alleen om het overdragen van vakmatige kennis en vaardigheden. Leerkracht zijn betekent ook het doen en laten van een groep jongen mensen in goede banen proberen te leiden. Het moet ook gaan om goede verhoudingen tussen leerlingen onder elkaar. Het tegengaan van pesten is zeker geen taak van de leerkracht alleen. Maar de leerkracht heeft wel een centrale positie. Zonder de kennis van zaken en inzet van de leerkracht is het onmogelijk het pesten een halt toe te roepen.

2. Het tegengaan van pesten, een taak van de school

Als pesterijen in de klas de lessen verstoren, heeft iedereen er een direct belang bij om hier iets aan te doen. Maar pesten is juist ook iets wat lang verborgen blijft en waarvan misschien alleen het topje van de ijsberg waarneembaar is. De leerkracht heeft er dan zelf niet direct last van en ervaart het slechts later.

Het aanpakken van pesten is wellicht niet de hoofdtaak van de leerkracht, maar het is een noodzaak dat de leerkracht zich hier op de één of andere constructieve manier mee bemoeit.

Toch heeft deze als mens wel de verantwoordelijkheid om tenminste de pestproblematiek niet naast zich neer te leggen, het slachtoffer duidelijk te maken dat zijn probleem gezien en erkend wordt, de pester duidelijk te maken dat zijn gedrag onaanvaardbaar is, melding te maken van de situatie aan alle partijen die misschien meer kunnen doen dan de leerkracht zelf. Ouders zijn als het ware “consumenten” van onderwijs.

Traditioneel wordt als een oplossing voor pesten gezien dat het slachtoffer voor zichzelf op moet leren komen maar het probleem is dubbel. De oorzaak ligt bij de pester en het is noodzakelijk die eerst op te sporen en te remediëren.

Waar het in het tegengaan van pesten uiteindelijk allemaal om draait, is het veranderen van de houding en mentaliteit van iedereen. **“Pesten kan niet, punt uit!”** Leerlingen moeten leren dat geweld, of het passief laten gebeuren, niet door de beugel kan en maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag is.

Leerlingen zullen hun gedrag echter niet zomaar uit zichzelf veranderen. Alleen onder goede begeleiding van de leerkracht en in een goed schoolklimaat kan verandering plaatsvinden. Daarvoor is het van belang dat de leerkracht en de schoolleiding een verzameling hulpmiddelen heeft om pesterijen te signaleren, te bestrijden en te voorkomen. (voorbeelden zie bijlage 1)

Er moeten vangnetten zijn voor gevallen waarin pesten toch de kop blijft opsteken. Op school kunnen deze vangnetten de vorm aannemen van een vertrouwenspersoon (CLB of ZOCO).

Soorten aanpak:

Curatief: ontwikkelen van een strategie om pesten te stoppen.

Preventief: het verschijnsel bespreekbaar maken

Repressief: sancties kunnen genomen worden

3. Pesten aanpakken

Op korte termijn:

1. bevorderen van empathie
2. ontwikkelen en opvolgen van een consistente omgevingscontrole
3. modelleren van alternatief gedrag
4. vereenvoudigen van alternatief gedrag

Op lange termijn: Deze lange termijnvisie wordt opgenomen in het schoolwerkplan. Dit alles speelt zich af op verschillende niveaus: school, klas en individu.

1. Informereren en sensibiliseren van leerlingen, leerkrachten, overig schoolpersoneel en ouders wat betreft de bevordering van de alertheid voor signalen van niet welzijn in het algemeen en van pesten en gepest worden in het bijzonder.
2. Signalering van (mogelijke) pesterijen aanmoedigen
3. Ontwikkelen en maatregelen om gelegenheden tot pesterijen te voorkomen.
  - Een verhoogd doelgericht toezicht
  - Wijzigingen in de organisatie van de speelplaats of de speeltijd
  - Wijzigingen in de begeleiding bij het leerlingenvervoer
  - Wijzigingen in de organisatie van de contacten met ouders
4. Explicitering van een regelgeving rond pesten op school
5. Inoefenen van vaardigheden om het pesten onmiddellijk te stoppen en de gepeste

Voor **leerlingen** betekent dat:

Dadelijk de pestkop laten merken dat je pesten afkeurt,

Neen zeggen wanneer een pestkop je bij het pesten wil betrekken.

Aan een gepeste medeleerling laten merken dat ook jij pesten niet prettig vindt.

Voor **leerkrachten** betekent dat:

- Het inoefenen van (incident) gesprekken waarbij onmiddellijk ten aanzien van de pestkop wordt ingegrepen.
- Het voeren van korte ondersteuningsgesprekken met kinderen die gepest worden.
- Het leren detecteren van pestsignalen.
- Het volgen van bijscholingen i.v.m. met deze materie.
- Ontwikkeling van een procedure voor eerherstel. Ontwikkelen en opvolgen van herstelcontracten waarin leerkrachten, leerlingen en ouders participeren, zijn hiertoe het aangewezen middel.

Op schoolniveau

De aanpak van pestgedrag heeft het meest kansen op succes wanneer directie, leerkrachten en ondersteunend personeel, leerlingen en ouders aan één touw trekken.

1. De school grijpt kordaat in tegen pesterijen: ze stelt een gedragscode op
2. Komt meteen tussenbeide bij pesterijen
3. Concrete afspraken tussen leerkrachten
4. Maatregelen rond toezicht
5. Het thema integreren in het lesprogramma
6. Vorming voorzien voor het personeel

Op klasniveau

1. Opmaken van klasregels en klasafspraken
2. Sensibilisatie via klas- en/of kringgesprekken en via aangepast lesmateriaal o.a. zoals video, film, rollenspelen, internetzoekopdrachten
3. Als men toch een individueel gesprek voert met pestkop en slachtoffer, doet men dat best met beiden apart.

CLB of andere begeleidingsdiensten kunnen betrokken worden.

Ook de ouders betrekken:

1. In het algemeen preventief tijdens ouderbijeenkomsten
2. In situaties van concreet pesten

Let wel: het pesten is verschoven van lijfelijk pesten naar online pesten of cyberpesten.

Leerkrachten worden geïnformeerd over hoe kinderen en jongeren elkaar momenteel pesten. Het pestgedrag is verschoven naar online of via sms. Lkr zoeken samen naar handvatten (via navorming) om samen te helpen zoeken naar de aanstokers van het cyberpesten, zodat ze samen te werk kunnen gaan om met leerlingen te praten over pesten en over de schade die cyberpesten kan teweegbrengen.

4. Rol van het CLB

De taak van het CLB waarbij de cel leerlingbegeleiding het centrale gegeven is, die centra kunnen bij een aanpak van pesten op school betrokken worden.

- Coördineren van preventieactiviteiten en bijscholing
- Opzetten van werkgroepen en/of projecten
- Uitbouwen van een signaleringsnetwerk
- Bespreken van individuele probleemleerlingen, gedragsregels e, sancties

Het CLB-team vervult een complementaire rol ten aanzien van de school. De taken die een CLB-medewerker bij de uitwerking ervan kan opnemen gebeuren op drie niveaus:

- de school
- de klas
- de individuele leerlingen

De school zorgt ervoor dat:

De leerlingen met hun vragen om bemiddeling terecht kunnen bij iemand die goed luistert en kan bemiddelen nl. elke/zijn of haar klasleerkracht. Daarnaast is het nodig dat er in de school deskundige vertrouwenspersonen (zoco), leerlingbegeleiders (CLB) en schoolleiders (directie) zijn die als bemiddelaar kunnen helpen.

Acties op schoolniveau (CLB)

1. Het CLB-team krijgt inzicht in een mogelijke bijdrage en vlotte samenwerking met de school, leerkrachten, ouders en andere betrokkenen.
2. De mogelijke inbreng van de schoolarts op het domein van het signaleren.
3. De CLB-medewerker kan betrokken worden bij de planning en de uitvoering van het informatie- en sensibiliseringsproces bij ouders, leerkrachten en overige personeel.
4. Bij de ontwikkeling van een gedragscode op de school.

Deze code omvat:

- De verzameling en rapportering van informatie over pesten op school
- Organisatie van een ouderavond over pesten of een pedagogische studiedag voor leerkrachten
- De CLB-medewerker lid wordt van een werkgroep "pesten op school"

Acties op klasniveau (CLB)

De centra instaan voor de uitwerking of de organisatie van het pestplan.

Acties op de individueel niveau (CLB)

Is toegespitst op de analyse van problemen, ervaren door leerlingen die pesten of gepest worden. Het biedt tevens de mogelijkheid een tussenschakel te zijn bij de doorverwijzing naar meer gespecialiseerde instanties wanneer uit de probleemanalyse blijkt dat meer gespecialiseerde hulp nodig is.

ONZE AANPAK:

De No-Blame methode

Bij de No Blame-aanpak wordt de verantwoordelijkheid voor een pestprobleem bij de groep gelegd. De pester(s), de meelopers en een aantal neutrale medeleerlingen worden samengebracht en gaan op zoek naar mogelijke oplossingen.

Niet het beschuldigen van de pester, maar het negatieve gevoel van het slachtoffer is het uitgangspunt van de gesprekken. De groep krijgt de verantwoordelijkheid om een aantal voorstellen te doen om het negatieve gevoel bij het slachtoffer weg te nemen of te verminderen. Op die manier wil men de empathie van de pester en de medeleerlingen aanwakkeren.

STAP 1: gesprek met slachtoffer

STAP 2: bijeenkomst met de betrokken leerlingen

STAP 3: leg het probleem uit

STAP 4: deel de verantwoordelijkheid

STAP 5: vraag naar de ideeën van elk groepslid

STAP 6: laat het aan hen over

STAP 7: spreek hen opnieuw

Praktische en concrete tips

1) Voor leerkrachten

- oog hebben voor details die op pesten wijzen
- agressie voorkomen
- leerlingen meer eigen verantwoordelijkheid geven en hen evalueren op het nemen van die verantwoordelijkheid. (dit kan door even tijd uit te trekken in de les als er zicht een pestsituatie voordoet om samen met de klas die situatie te analyseren en op te lossen.)
- leerlingen leren
  - creatief om te gaan met schoolfrustraties en werken aan stressbestendigheid, assertiviteit, behoud van hun eigen identiteit
  - leren beslissen in functie van hun eigen aanvoelen en leren consequent zijn in die beslissingen
  - leren luisteren naar elkaar
  - leren hun mening herzien op basis van valabele argumentatie en niet op basis van bedreiging of emoties
- De klas vanaf eerste schooldag met duidelijke afspraken begeleiden om de onderlinge strijd tussen leerlingen in goede banen te leiden.
- Zelf als leraar respect afdwingen door een positieve manier van leiding geven
- Respect hebben voor de leerlingen en hun problemen en hun emoties
- Van pesten een lesthema (Gat in de Haag en Leefsleutels) maken – samen met de leerlingen een ‘antipestverdrag’ opstellen
- Oog hebben voor details die op pesten wijzen
- Onvoorwaardelijke en onmiddellijke hulp bieden aan het slachtoffer
- Gesprek voeren met de pester en zijn ouders

2) Voor leerlingen

- Het is een zaak van meerdere kinderen
- In de pestgroep is een centrale figuur of aanvoerder die als voortrekker of 'leider' kan rekenen op de hulp van anderen (= meelopers of supporters)
- Ook passieve getuigen, leerlingen die het zien gebeuren maar niet tussenkomen.
- De gepeste kinderen

TOT SLOT:

Preventief werken is van het grootste belang!!!

Maatregelen:

- 1) Een aangenaam schoolklimaat
- 2) Een leerlinggerichte houding, waarbij de succeservaringen van leerlingen worden gestimuleerd.
- 3) Regelduidelijkheid is van belang: er worden duidelijke grenzen gesteld, liefst in overleg met de leerlingen en die worden consequent bewaakt.